

Podstawy procesu karnego

Administracja

Zajęcia nr 9:

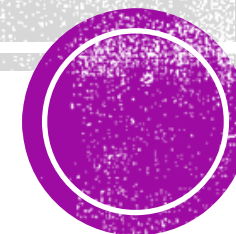
Postępowanie przed sądem I instancji.
Podstawowe informacje o postępowaniu
odwoławczym

mgr Błażej Boch

Katedra Postępowania Karnego

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii

Uniwersytet Wrocławski

Ogólne informacje o postępowaniu jurysdykcyjnym

- Kulminacja procesu i jego najważniejszy etap. Wcześniejsze stadium (postępowanie przygotowawcze) przygotowuje ten etap procesu, a późniejsze bazują na jego wynikach (odwoławcze, kasacyjne, wznowieniowe).
- „Wymiar sprawiedliwości jest taki, jaka jest rozprawa główna” T. Grzegorzczak, J. Tyłman, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2011, s. 755.
- W postępowaniu przed sądem I instancji, a przede wszystkim na rozprawie głównej najlepiej realizowane są najważniejsze zasady procesowe
  - Kontradyktoryjności,
  - Jawności
  - Obiektywizmu
  - Bezpośredniości
  - Równości broni (równości stron)
  - Koncentracji
  - Skargowości
- Najpełniejsza realizacja standardu rzetelnego procesu – art. 6 EKPC

Ogólne informacje o postępowaniu jurysdykcyjnym

- Art. 6 ust. 1 EKPC
- Każdy ma prawo do **sprawiedliwego i publicznego** rozpatrzenia jego sprawy w **rozsądnym terminie** przez **niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą** przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym albo o **zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej**. Postępowanie przed sądem jest **jawne**, jednak prasa i publiczność **mogą być wyłączone z całości lub części rozprawy sądowej** ze względów obyczajowych, z uwagi na porządek publiczny lub bezpieczeństwo państwowe w społeczeństwie demokratycznym, gdy wymaga tego dobro małoletnich lub gdy służy to ochronie życia prywatnego stron albo też w okolicznościach szczególnych, w granicach uznanych przez sąd za bezwzględnie konieczne, kiedy jawność mogłaby przynieść szkodę interesom wymiaru sprawiedliwości.

Postępowanie przed sądem I instancji można podzielić na 3 etapy:

Postępowanie przejściowe

- Wstępna kontrola skargi oskarżyciela
  - Formalna
  - Merytoryczna
- Skierowanie sprawy na posiedzenie w celu:
  - Rozstrzygnięcia co do *meritum sprawy*
  - Rozpoznania kwestii incydentalnych i wniosków dowodowych
- Przygotowanie organizacyjne rozprawy

Rozprawa główna

- Rozpoczęcie rozprawy głównej
- Przewód sądowy
- Głosy stron
- WYROKOWANIE

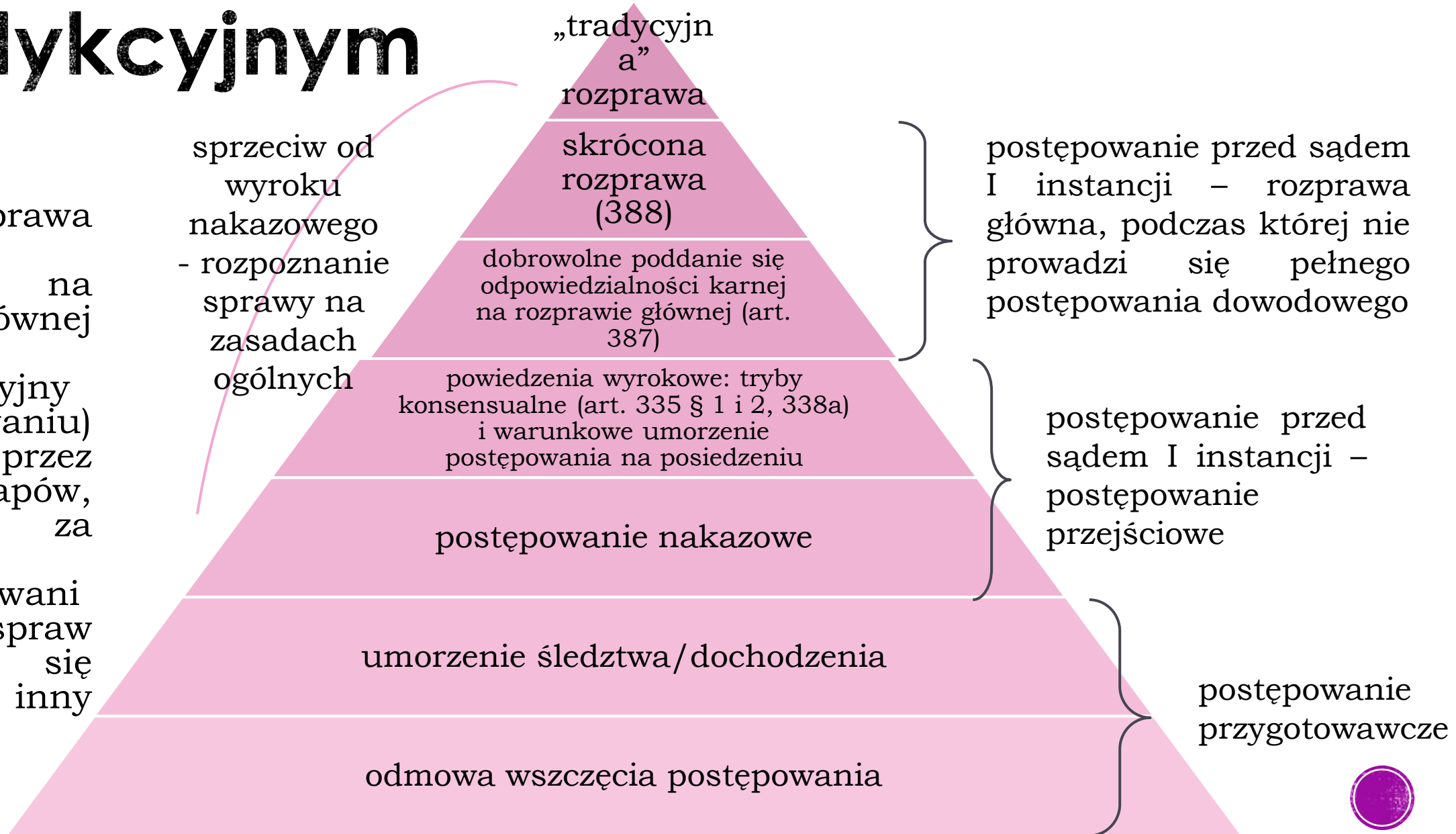
Czynności końcowe

- Np. sporządzenie uzasadnienia wyroku
- Rozstrzygnięcie co do kosztów procesu

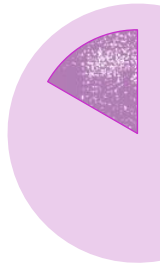

Ogólne informacje o postępowaniu jurysdykcyjnym

- Zanim sprawa zostanie rozpoznana na rozprawie głównej (w kontradiktoryjnym postępowaniu) musi przejść przez kilka etapów, które mają za zadanie wyselekcjonować kategorię spraw niedających się zakończyć w inny sposób.

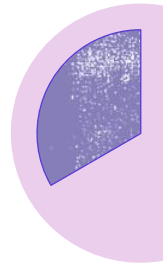

Ogólne informacje o postępowaniu jurysdykcyjnym – strony i organy

Organy postępowania
jurysdykcyjnego

1. Sąd (skład orzekający)
2. Przewodniczący składu orzekającego
3. Prezes sądu (przewodniczący wydziału, upoważniony sędzia)
4. Referendarz sądowy

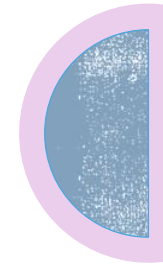
Strony czynne postępowania
jurysdykcyjnego

Oskarżyciel publiczny

Oskarżyciel posiłkowy:

- Subsydiarny → ten, który samodzielnie wniósł akt oskarżenia w sprawie z oskarżenia publicznego i działa w postępowaniu zamiast oskarżyciela publicznego
- Uboczny → ten, który występuje w sprawie obok oskarżyciela publicznego lub obok oskarżyciela posiłkowego subsydiarnego

Oskarżyciel prywatny → osoba, która wniosła prywatny akt oskarżenia w sprawach ściganych z oskarżenia prywatnego

Strona bierna

Oskarżony

Prokurator nie jest
organem postępowania
sądowego – jest stroną,
oskarżycielem publicznym!

Skargi inicjujące postępowanie sądowe

- Art. 14 § 1 → wszczęcie postępowania następuje na żądanie oskarżyciela lub innego uprawnionego podmiotu
    1. Akt oskarżenia:
      - Wniesiony przez oskarżyciela publicznego (może zawierać również wniosek z art. 335 § 2)
      - Subsydiarny
      - Prywatny
    2. Samoistny wniosek z art. 335 § 1
    3. Wniosek o warunkowe umorzenie postępowania (art. 336)
    4. Wniosek o umorzenie postępowania i orzeczenie środków zabezpieczających (art. 324)
    5. Wniosek o rozpoznanie sprawy w trybie przyspieszonym (art. 517d § 1)
- + wniosek o orzeczenie przepadku (art. 323 § 3)

Przygotowanie do rozprawy głównej

- Jeżeli w toku wstępnych czynności nie stwierdzono niedopuszczalności dalszego postępowania ani nie rozstrzygnięto sprawy na posiedzeniu następuje przejście do fazy przygotowania do rozprawy głównej.
- Rozprawę należy wyznaczyć i przeprowadzić bez nieuzasadnionej zwłoki.
- Przygotowaniu organizacyjnym rozprawy służy instytucja posiedzenia przygotowawczego → patrz następny slajd.
- Przewodniczący składu orzekającego, po rozważeniu wniosków stron dopuszcza dowody i zarządza ich sprowadzenie na rozprawę
- Wyznaczenie składu sędziowskiego → podręcznik: str.283-285.

Posiedzenie przygotowawcze – art. 349

- Nowa konstrukcja posiedzenia przygotowawczego, której celem jest przyspieszenie i usprawnienie postępowania oraz należyte zaplanowanie czynności procesowych, co sprzyja koncentracji materiału dowodowego na rozprawie.
- Jeżeli przewidywany zakres postępowania dowodowego uzasadnia przypuszczenie, że w sprawie niezbędne będzie wyznaczenie co najmniej 5 terminów rozprawy, prezes sądu niezwłocznie wyznacza sędziego albo członków składu orzekającego oraz kieruje sprawę na posiedzenie.
  - obligatoryjne posiedzenie przygotowawcze
- W innych sprawach można skierować sprawę na posiedzenie jeżeli ze względu na jej zawikłość lub z innych ważnych przyczyn prezes sądu uzna, że może to przyczynić się do usprawnienia postępowania, a zwłaszcza należytego planowania i organizacji rozprawy.
- Posiedzenie przygotowawcze powinno odbyć się w ciągu 30 dni od daty jego wyznaczenia.
- Oskarżyciel publiczny, obrońcy i pełnomocnicy mają prawo wziąć udział w posiedzeniu. Prezes sądu może uznać ich udział za obowiązkowy.
  - Założenie, że posiedzenie przygotowawcze powinno być forum przeznaczonym dla profesjonalnych reprezentantów stron procesowych
  - Prezes sądu może zawiadomić o posiedzeniu także pozostałe strony jeżeli uzna, że przyczyni się to do usprawnienia postępowania.
- Wyznaczając posiedzenie, wzywa oskarżyciela publicznego, obrońców i pełnomocników do przedstawienia pisemnego stanowiska dotyczącego planowania przebiegu rozprawy oraz jej organizacji, w tym dowodów, które powinny być przeprowadzone jako pierwsze na tych rozprawach w terminie 7 dni od dnia doręczenia wezwania.

Posiedzenie przygotowawcze cd.

- Stanowisko stron obejmuje wnioski dowodowe oraz informacje i oświadczenia w szczególności o:
  - proponowanych terminach rozpraw i ich przedmiocie
  - Terminach usprawiedliwionej nieobecności uczestników procesu
  - Oświadczenia wskazujące na potrzebę wezwania na rozprawę główną biegłych, kuratora sądowego, sprawdzenia danych o karalności oskarżonego
  - Inne oświadczenia dotyczące okoliczności istotnych dla sprawnego przeprowadzenia dalszego postępowania.
- Na posiedzeniu przewodniczący składu orzekającego, biorąc pod uwagę stanowiska w przedmiocie planowania i organizacji rozprawy głównej przedstawione przez strony, pełnomocników i obrońców, rozstrzyga w przedmiocie wniosków dowodowych i kolejności ich przeprowadzenia oraz wyznacza jej terminy, a także podejmuje inne niezbędne rozstrzygnięcia.
- Ogłoszenie zarządzenia o wyznaczeniu terminów rozprawy ma skutek równoznaczny z wezwaniem obecnych uczestników postępowania do udziału w rozprawie albo zawiadomieniem o jej terminach.

Zawiadomienie o terminie rozprawy

- Pomiedzy doręceniem zawiadomienia a terminem rozprawy głównej powinno upłynąć co najmniej 7 dni. Jeżeli termin ten nie zostanie zachowany w stosunku do oskarżonego lub jego obrońcy, rozprawa na ich wniosek zgłoszony przed rozpoczęciem przewodu sądowego, ulega odroczeniu.
- Doręczając oskarżonemu pozbawionemu wolności, którego obecność na rozprawie nie jest obowiązkowa, zawiadomienie o terminie rozprawy, należy pouczyć go o prawie do złożenia wniosku o doprowadzenie na rozprawę. Ponadto poucza się go o treści przepisów:
  - art. 374
  - Art. 376
  - art. 377
  - art. 402 } Zasady uczestnictwa oskarżonego w rozprawie głównej
- Art. 422 – uzasadnienie wyroku
- Art. 427 § 4 – ograniczenie podstaw środka odwoławczego (nie można skarżyć aktywności lub braku aktywności lub braku aktywności sądu.
- Art. 447 § 5 – ograniczenie podstaw apelacyjnych przy trybach konsensualnych

Rozprawa główna

Przejawy kontradiktoryjności na rozprawie

1. Trójstronny stosunek prawny – oddzielenie funkcji oskarżenia, obrony i orzekania – *obecnie trochę zachwane*
2. Znajomość aktu oskarżenia i możliwość wniesienia odpowiedzi na akt oskarżenia
3. Jawność wewnętrzna – udział stron w czynnościach postępowania
4. Inicjatywa dowodowa należy do stron – to strony dysponują przedmiotem procesu
5. Równouprawnienie stron procesowych
6. art. 370 – kolejność zadawania pytań świadkom
7. art. 367 – prawo zabrania głosu, jeżeli w jakiegokolwiek kwestii jedna ze stron zabrała głos (*audiatur et altera pars*) oraz prawo oskarżonego do ostatniego głosu (*favor defensionis*)

Obecność stron na rozprawie głównej

Oskarżony

- Zasada – prawo do uczestniczenia w rozprawie
- Wyjątek – obowiązkowa obecność podczas przedstawienia podstaw aktu oskarżenia i przesłuchania na pierwszej rozprawie głównej w sprawach o zbrodnie
- Przewodniczący może uznać obecność oskarżonego za obowiązkową
- Art. 375 – 377
- Art. 390

Obrońca oskarżonego

- W przypadku obrony obowiązkowej – obowiązkowa
- W pozostałych wypadkach – nieobowiązkowa
- Chyba że usprawiedliwił swoją nieobecność i wniósł o odroczenie rozprawy (art. 117 § 1 k.p.k.)

Oskarżyciel publiczny

- Obowiązkowa
- Wyjątek – jeżeli postępowanie przygotowawcze prowadzone w formie dochodzenia nieobecność oskarżyciela publicznego nie tamuje rozpoznania sprawy

Oskarżyciel posiłkowy, prywatny i ich pełnomocnicy

- Co do zasady – nieobowiązkowa
- Przewodniczący może zarządzić obecność obowiązkową
- Ważne – nieusprawiedliwione niestawiennictwo oskarżyciela prywatnego i jego pełnomocnika na rozprawie głównej bez usprawiedliwionych przyczyn uważa się za odstąpienie od oskarżenia

Art. 375

- §1. Jeżeli oskarżony pomimo upomnienia go przez przewodniczącego zachowuje się nadal w sposób zakłócający porządek rozprawy lub godzący w powagę sądu, przewodniczący może wydalić go na pewien czas z sali rozprawy.
- § 2. Zezwalając oskarżonemu na powrót, przewodniczący niezwłocznie informuje go o przebiegu rozprawy w czasie jego nieobecności oraz umożliwia mu złożenie wyjaśnień co do przeprowadzonych w czasie jego nieobecności dowodów.

Art. 376

- § 1. Jeżeli oskarżony, którego obecność na rozprawie jest obowiązkowa, złożył już wyjaśnienia i opuścił salę rozprawy bez zezwolenia przewodniczącego, sąd może prowadzić rozprawę w dalszym ciągu pomimo nieobecności oskarżonego. Sąd zarządza zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie oskarżonego, jeżeli uznaje jego obecność za niezbędną. Na postanowienie w przedmiocie zatrzymania i przymusowego doprowadzenia przysługuje zażalenie do innego równorzędnego składu tego sądu.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli oskarżony, którego obecność na rozprawie jest obowiązkowa, zawiadomiony o terminie rozprawy odroczonej lub przerwanej nie stawił się na tę rozprawę bez usprawiedliwienia. § 3. Jeżeli na rozprawę odroczoną lub przerwaną nie stawił się współoskarżony, którego obecność jest obowiązkowa, sąd może prowadzić rozprawę w zakresie niedotyczącym bezpośrednio tego oskarżonego.

Art. 377

- § 1. Jeżeli oskarżony wprawił się ze swej winy w stan powodujący niezdolność do udziału w rozprawie lub w posiedzeniu, w których jego udział jest obowiązkowy, sąd może postanowić o prowadzeniu postępowania pomimo jego nieobecności, nawet jeżeli nie złożył jeszcze wyjaśnień.
- § 2. Przed wydaniem postanowienia, o którym mowa w § 1, sąd zapoznaje się ze świadectwem lekarza, który stwierdził stan takiej niezdolności, lub przesłuchuje go w charakterze biegłego. Stan powodujący niezdolność oskarżonego do udziału w rozprawie można stwierdzić także na podstawie badania niepołączonego z naruszeniem integralności ciała, przeprowadzonego za pomocą stosownego urządzenia.
- § 3. Jeżeli oskarżony, którego obecność na rozprawie jest obowiązkowa, zawiadomiony o terminie rozprawy oświadcza, że nie weźmie udziału w rozprawie, uniemożliwia doprowadzenie go na rozprawę albo zawiadomiony o niej osobiście nie stawia się na rozprawę bez usprawiedliwienia, sąd może prowadzić postępowanie bez jego udziału; sąd może jednak zarządzić zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie oskarżonego. Na postanowienie w przedmiocie zatrzymania i przymusowego doprowadzenia przysługuje zażalenie do innego równorzędnego składu tego sądu.
- § 4. Jeżeli oskarżony nie złożył jeszcze wyjaśnień przed sądem, można zastosować art. 396 § 2 lub uznać za wystarczające odczytanie jego poprzednio złożonych wyjaśnień. Przesłuchania oskarżonego można dokonać z wykorzystaniem środków, o których mowa w art. 177 § 1a

Art. 390

- § 1. Oskarżony ma prawo być obecny przy wszystkich czynnościach postępowania dowodowego.
- § 2. W wyjątkowych wypadkach, gdy należy się obawiać, że obecność oskarżonego mogłaby oddziaływać krępująco na wyjaśnienia współoskarżonego albo na zeznania świadka lub biegłego, przewodniczący może zarządzić, aby na czas przesłuchania danej osoby oskarżony opuścił salę sądową. Przepis art. 375 § 2 stosuje się odpowiednio.
- § 3. W wypadkach przewidzianych w § 2 przewodniczący może również przeprowadzić przesłuchanie przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku. W miejscu składania wyjaśnień lub zeznań w czynności bierze udział referendarz sądowy, asystent sędziego lub urzędnik sądowy.

Uprawnienia pokrzywdzonego

POKRZYWDZONY Z MOCY PRAWA **NIE JEST STRONĄ**
POSTĘPOWANIA JURYSDYKCYJNEGO

- Zawiadomienie o terminie rozprawy (art. 350 § 4 k.p.k.)
- Może sprzeciwić się wnioskowi dobrowolne poddanie się karze, jeżeli jest obecny na rozprawie, na której złożono taki wniosek
- Może uczestniczyć we wszystkich rozprawach
- Może być reprezentowany przez pełnomocnika
- Niezależnie od tego, czy jest stroną postępowania, może złożyć wniosek o wyłączenie jawności rozprawy w całości lub w części.

Przebieg rozprawy głównej

Wywołanie sprawy – art. 381

Rozpoczęcie rozprawy (sprawdzenie obecności, prawidłowość doręczeń, pouczenie o art. 40a, inne decyzje)

Przewód sądowy (od przytoczenia podstaw oskarżenia do zamknięcia przewodu sądowego)

Głosy stron

Wyrokowanie

Rozpoczęcie rozprawy głównej

1. Rozprawę główną **rozpoczyna** wywołanie sprawy (art. 381 k.p.k.).
2. Następnie przewodniczący sprawdza czy wszyscy wezwani stawili się oraz czy nie ma przeszkód do rozpoznania sprawy (art. 381 k.p.k.).
3. W razie nieusprawiedliwionego niestawiennictwa oskarżonego, którego obecność jest obowiązkowa, przewodniczący zarządza jego natychmiastowe zatrzymanie i doprowadzenie lub przerywa w tym celu rozprawę albo też sąd ją odracza. Przepis art. 376 § 1 zdanie trzecie stosuje się (art. 382 k.p.k.).
4. Po sprawdzeniu obecności przewodniczący zarządza opuszczenie sali rozpraw przez świadków. Biegli pozostają na sali, jeżeli przewodniczący nie zarządzi inaczej (art. 384 § 1 k.p.k.).
5. Pokrzywdzony ma prawo wziąć udział w rozprawie, jeżeli się stawi i pozostać na sali, choćby miał składać zeznania jako świadek. W tym wypadku sąd przesłuchuje go w pierwszej kolejności (art. 384 § 2 k.p.k.)
6. Uznając to za celowe sąd może zobowiązać pokrzywdzonego do obecności na rozprawie lub jej części.

Pojęcie i przebieg przewodu sądowego

Przewód sądowy – najważniejsza część rozprawy głównej, która trwa od przytoczenia podstaw oskarżenia do głosów stron.

Zwięzłe przedstawienie przez oskarżyciela zarzutów oskarżenia

Jeżeli oskarżony bierze udział w rozprawie – pouczenie o prawie do składania wyjaśnień, odmowy składania wyjaśnień, odmowy odpowiedzi na pytanie → przesłuchanie oskarżonego

Postępowanie dowodowe

Redukcja postępowania dowodowego

Rozszerzenie oskarżenia

Zmiana kwalifikacji prawnej czynu

Przerwa i odroczenie rozprawy

Zamknięcie przewodu sądowego

Redukcja postępowania dowodowego na rozprawie głównej

▪ Art. 387 – dobrowolne poddanie się karze

- Przejaw konsensualizmu procesowego
  - Drugi tryb konsensualny obok art. 335
- Dobrowolne poddanie się karze na rozprawie i na posiedzeniu przed rozprawą to zasadniczo ta sama instytucja
  - Tak jak skazanie bez rozprawy z § 1 i § 2 art. 335
- Oskarżony może **do chwili zakończenia pierwszego przesłuchania wszystkich oskarżonych na rozprawie głównej** oskarżony może złożyć wniosek o wydanie wyroku skazującego i wymierzenie mu określonej kary lub środka karnego, orzeczenie przepadku lub środka kompensacyjnego bez przeprowadzenia postępowania dowodowego. Wniosek może dotyczyć również rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów procesu.
  - Wniosek o dobrowolne poddanie się karze można złożyć także w sprawach o zbrodnie, o ile są zagrożone karą do 15 lat pozbawienia wolności
- Sąd może uwzględnić wniosek, gdy:
  - Okoliczności popełnienia przestępstwa i wina nie budzą wątpliwości
  - Cele postępowania zostaną osiągnięte mimo nieprzeprowadzenia rozprawy w całości
  - Brak sprzeciwu prokuratora oraz pokrzywdzonego należycie zawiadomionego o terminie rozprawy i pouczonego o możliwości złożenia przez oskarżonego wniosku z art. 387 § 1
- Sąd może uzależnić uwzględnienie wniosku od dokonania w nim wskazanej przez siebie zmiany.
- W sprawach o zbrodnie nadzwyczajne złagodzenie kary może nastąpić wówczas, gdy wniosek został złożony przed doręczeniem oskarżonemu zawiadomienia o terminie rozprawy.

▪ 388 – skrócona rozprawa

- Za **zgoda obecnych stron** sąd może przeprowadzić postępowanie dowodowe tylko częściowo, jeżeli wyjaśnienia oskarżonego przyznającego się do winy nie budzą wątpliwości
  - Coś na wzór *guilty plea*
  - Przyznanie się musi nastąpić w granicach i w rozumieniu aktu oskarżenia
- Trzeba jednak jakiś dowód – oprócz wyjaśnień oskarżonego – przeprowadzić np. przesłuchać pokrzywdzonego

Zmiana kwalifikacji prawnej czynu i proces wpadkowy

Art. 399

- § 1. Jeżeli w toku rozprawy okaże się, że **nie wychodząc poza granice oskarżenia** można **czyn zakwalifikować według innego przepisu prawnego**, sąd uprzedza o tym obecne na rozprawie strony.
- § 2. Na wniosek oskarżonego można przerwać rozprawę w celu umożliwienia mu przygotowania się do obrony.
- Konieczne jest zachowanie **tożsamości czynu** → przedmiotem procesu musi być to samo zdarzenie historyczne opisane w akcie oskarżenia.
- „Ratio legis normy art. 399 § 1 k.p.k. tkwi w tym, by nie zaskakiwać stron rozstrzygnięciami sądu w zakresie oceny prawnej zarzucanego aktem oskarżenia działania” → Wyrok SN z dnia 16 marca 2004 r., III KK 353/03
- **TEN SAM CZYN**

Art. 398

- § 1. Jeżeli na podstawie okoliczności, które wyszły na jaw w toku rozprawy, oskarżyciel zarzucił oskarżonemu **inny czyn oprócz objętego aktem oskarżenia**, sąd może za zgodą oskarżonego rozpoznać nowe oskarżenie na tej samej rozprawie, chyba że zachodzi konieczność przeprowadzenia postępowania przygotowawczego co do nowego czynu.
- § 2. W razie odroczenia rozprawy oskarżyciel wnosi nowy lub dodatkowy akt oskarżenia.
- Np. w akcie oskarżenia wskazano 3 kradzieże a w trakcie rozprawy ustalono, że było ich 5.
- **INNY CZYN NIŻ OPISANY W AKCIE OSKARŻENIA**

Rozszerzenie oskarżenia (proces wpadkowy)

- Sąd może rozpoznać na tej samej rozprawie nowe oskarżenie, jeżeli:
  1. Oskarżyciel zarzucił oskarżonemu **inny czyn** oprócz objętego aktem oskarżenia → konieczne jest zaprotokołowanie
  2. Nie zachodzi konieczność prowadzenia postępowania przygotowawczego co do nowego czynu
  3. Oskarżony **wyraził zgodę** na bezzwłoczne rozpoznanie nowego zarzutu
- W przypadku braku zgody oskarżonego lub odroczenia rozprawy oskarżyciel musi wnieść nowy (dodatkowy) akt oskarżenia.
- Przedmiotowe rozszerzenie oskarżenia

Zmiana kwalifikacji prawnej czynu

- Trzeba uprzedzić o każdej możliwości zmiany kwalifikacji prawnej, także na łagodniejszą.
  - „Uprzedzenie” polega na wskazaniu kwalifikacji pranej, jakiej możliwość rysuje się na tle ujawnionych okoliczności, w ramach określonych aktem oskarżenia. Por.: wyrok SN z dnia 22 września 1983 r., I KR 162/83
- Czym są granice oskarżenia?
  - Czyn przypisany oskarżonemu w wyroku musi dotyczyć tego samego zdarzenia historycznego (faktycznego), które stanowiło podstawę zarzutu określonego w akcie oskarżenia.
  - Ramy tożsamości „zdarzenia historycznego” wyznaczone są przez:
    1. Identyczność przedmiotu zamachu
    2. Identyczność kręgu podmiotów oskarżonych o udział w zdarzeniu
    3. Tożsamość określenia czasu i miejsca
  - Na wniosek oskarżonego można przerwać rozprawę w celu umożliwienia mu przygotowania się do obrony
    - Zwłaszcza wtedy, gdy kwalifikację zmieniono na surowszą
  - **Art. 400** – jeżeli po rozpoczęciu przewodu sądowego ujawni się, że czyn oskarżonego jest wykroczeniem, sąd – nie przekazując sprawy sądowi właściwemu – rozpoznaje ją w tym samym składzie stosując przepisy k.p.w.

Zamknięcie przewodu sądowego

- Po przeprowadzeniu dowodów dopuszczonych w sprawie przewodniczący zapytuje strony, czy wnoszą o uzupełnienie postępowania dowodowego i w razie odpowiedzi przeczącej - **zamyka przewód sądowy**.
- Jeżeli przedwcześnie sąd doszedł do wniosku, że w dostateczny sposób sprawa została wyjaśniona albo ujawniły się wątpliwości co do kwestii podlegających rozstrzygnięciu można wznowić zamknięty przewód sądowy.
- **Wznowienie przewodu sądowego jest możliwe do czasu ogłoszenia wyroku na mocy postanowienia sądu**.

Do momentu zamknięcia przewodu sądowego:

- można cofnąć wniosek o ściganie za zgodą sądu (art. 12 § 3 k.p.k.);
- można złożyć wniosek, o którym mowa w art. 46 § 1 k.k. (art. 49a k.p.k.)

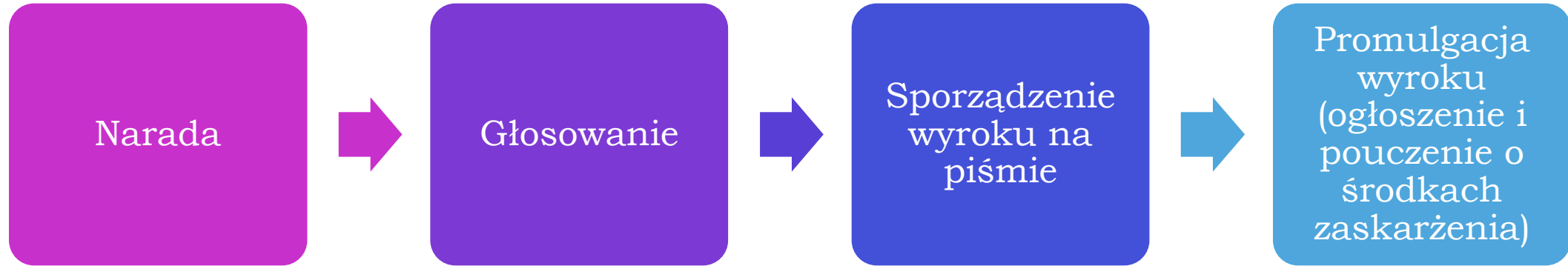

Głosy stron

- Zamknięcie przewodu sądowego. Następnie przewodniczący udziela głosu przedstawicielowi społecznemu, jeżeli bierze udział w rozprawie. Przedstawiciel społeczny przemawia przed obrońcą i oskarżonym.
  - Kolejność „głosów stron”:
    1. Oskarżyciel publiczny
    2. Oskarżyciel posiłkowy
    3. Oskarżyciel prywatny
    4. Obrońca oskarżonego
    5. Oskarżony → prawo do ostatniego głosu (*favor defensionis*)
- Przedstawiciele procesowi stron zabierają głos przed stronami
- Przewodniczący składu orzekającego powinien pozwolić stronom powiedzieć to, co uważają za istotne, w granicach przeprowadzanej czynności. W szczególności odnosi się to do ostatniego słowa oskarżonego, który nie powinien być arbitralnie ograniczany do sformułowania „wnoszę jak obrońca”.
    - Gwarancja prawa do obrony oskarżonego w procesie karnym
  - Treść głosów stron jest brana pod uwagę podczas wyrokowania.
  - Celem głosów stron jest analiza i naświetlenie przeprowadzonych dowodów, ustosunkowanie się do wyników przewodu sądowego oraz przedstawienie końcowych wniosków.
    - Można zgłaszać zastrzeżenia np. co do prawidłowości postępowania dowodowego, na tym etapie jest możliwe złożenie wniosku dowodowego.
  - Jeżeli oskarżyciel lub przedstawiciel społeczny ponownie zabierają głos należy również udzielić głosu oskarżonemu i jego obrońcy → prawo repliki

Wyrokowanie

- Po wysłuchaniu głosów stron sąd niezwłocznie przystępuje do narady i głosowania, sporządza wyrok na piśmie i ogłasza go obecny osobom.
- Intencją ustawodawcy było to, żeby członkowie składu orzekającego przystępując do narady byli pod bezpośrednim wrażeniem całej rozprawy. Sąd w miarę możliwości powinien przystąpić do narady i dążyć do tego, by wyrok został ogłoszony tego samego dnia.
- art. 411 § 1 → w sprawie zawilej lub z innych ważnych powodów **sąd może odroczyć** wydanie wyroku na czas **nieprzekraczający 14 dni**.
  - Chodzi o łączny czas odroczenia. Można odroczyć najpierw o 5 dni a później o kolejne 9 byleby suma nie przekraczała 14 dni.
  - W razie przekroczenia tego terminu **rozprawę prowadzi się od początku!**
- art. 410 – postawę wyroku może stanowić całokształt okoliczności ujawnionych na rozprawie

Narada i głosowanie nad wyrokiem

- Trudno mówić o naradzie i głosowaniu, gdy skład sądu jest jednoosobowy. W takim przypadku sędzia powinien zarządzić przerwę, po której ogłoszone będzie orzeczenie.
- Przepisy o naradzie i głosowaniu – art. 108 – 115.
- Celem narady jest omówienie przez cały skład orzekający wszystkich zagadnień prawnych i faktycznych. Chodzi o wymianę myśli i poglądów tak aby skład orzekający w należyty sposób przygotował się do głosowania nad orzeczeniem.
- **Przebieg narady i głosowania jest tajny!** Zwolnienie z tajemnicy jest niedopuszczalne. Jedynym wyjątkiem jest ujawnienie zdania odrębnego, z podaniem (za zgodą tej osoby) imienia i nazwiska sędziego lub ławnika zgłaszającego *votum separatum*
- Podczas narady i głosowania może być obecny jedynie protokolant, chyba że przewodniczący uzna jego obecność za zbędną.
- Przewodniczący składu orzekającego kieruje przebiegiem narady i głosowania. Wątpliwości co do porządku i sposobu narady i głosowania rozstrzyga skład orzekający.
- Art. 109 § 2 → po naradzie **przewodniczący** zbiera głosy zaczynając od **najmłodszego a sam głosuje ostatni. Sprawozdawca, jeżeli nie jest przewodniczącym głosuje pierwszy.**
  - W przypadku ławników → najmłodszy wiekiem
  - W przypadku sędziów → starszeństwo służbowe

Narada i głosowanie nad wyrokiem

Wina i kwalifikacja prawna

Kara

Środki karne

Przepadek

Środki kompensacyjne

Pozostałe kwestie

Orzeczenie zapada większością głosów. Aż do ogłoszenia wyroku można powrócić do kwestii wcześniej przegłosowanych.

Budowanie większości głosów → „sztuczna większość” (art. 111 § 2)
Jeżeli zdania członków składu orzekającego tak się podziela, że żadne z nich nie uzyska większości, zdanie najmniej korzystne przyłącza się do zdania najbardziej do niego zbliżonego aż do uzyskania większości. Sędzia, który głosował za uniewinnieniem nie musi głosować co do dalszych kwestii. Jego głos przyłącza się do zdania najprzychylniejszego dla oskarżonego.

Narada i głosowanie nad wyrokiem

- Aż do ogłoszenia wyroku sąd może wznowić przewód sądowy w celu przeprowadzenia dodatkowego dowodu albo w przypadku konieczności poinformowania stron o możliwości zakwalifikowania czynu oskarżonego z innego przepisu (art. 399)
- Można też wrócić do etapu głosów stron i udzielić im dodatkowego głosu → nie trzeba wznawiać przewodu sądowego.
- Jest to ostatni etap, na którym można wznowić przewód sądowy. Po ogłoszeniu wyroku jest on już nieodwoalny.

- Art. 410 – podstawę wyroku może stanowić całokształt okoliczności ujawnionych w toku rozprawy głównej.
- Oceniając materiał dowodowy, sąd może wziąć pod uwagę tylko te dowody, które przeprowadzono na rozprawie:
  - Wyjaśnienia i zeznania złożone przed sądem lub odczytane protokoły
  - Opinie biegłych
  - Przeprowadzone oględziny rzeczy lub odczytane protokoły z takich oględzin
  - Odczytane – lub uznane za ujawnione bez odczytywania – inne dokumenty (art. 394)
- Dowody nieujawnione na rozprawie nie mogą być podstawą wyroku choćby znajdowały się w aktach sprawy

Sporządzenie wyroku na piśmie

- Niezwłocznie po zakończeniu narady i głosowania sporządza się wyrok na piśmie.
- Orzeczenie podpisują wszyscy członkowie składu orzekającego – także osoba przegłosowana. Składając podpis, członek składu orzekającego może zaznaczyć na orzeczeniu swoje zdanie odrębne, podają w jakiej części i w jakim kierunku kwestionuje orzeczenie (*votum separatum*).
- W sprawach rozpoznawanych w składzie sędziego i dwóch ławników uzasadnienie podpisuje tylko przewodniczący, chyba że zgłoszono zdanie odrębne. W sprawach rozpoznawanych w składzie dwóch sędziów i trzech ławników uzasadnienie podpisują obaj sędziowie, chyba że zgłoszono zdanie odrębne.
- Jeżeli nie można uzyskać podpisu przewodniczącego lub innego członka składu orzekającego, jeden z podpisujących czyni o tym wzmiankę na uzasadnieniu z zaznaczeniem przyczyny tego faktu
- Warunki formalne wyroku – art. 413
  1. Oznaczenie sądu, który go wydał oraz sędziów, ławników, oskarżycieli i protokolanta
  2. Datę i miejsce rozpoznania sprawy i wydania wyroku
  3. Imię, nazwisko oraz inne dane określające tożsamość oskarżonego
  4. Przytoczenie opisu i kwalifikacji prawnej czynu, którego popełnienie oskarżyciel zarzucił oskarżonemu
  5. **Rozstrzygnięcie sądu**
  6. wskazanie zastosowanych przepisów ustawy karnej
- Wyrok skazujący powinien zawierać:
  - Dokładnie określenie czynu przypisanego oskarżonemu oraz jego kwalifikację prawną
  - rozstrzygnięcia co do kary i środków karnych, środków kompensacyjnych i przepadku, a w razie potrzeby – co do zaliczenia na ich poczet tymczasowego aresztowania i zatrzymania oraz środków zapobiegawczych wymienionych w art. 276

Uniewinnienie
Umorzenie postępowania
Skazanie
Warunkowe umorzenie

Rozstrzygnięcie sądu

- **Po rozpoczęciu przewodu sądowego wszystkie rozstrzygnięcia zapadają w formie wyroku**
- art. 414 § 1 → w razie stwierdzenia po rozpoczęciu przewodu sądowego okoliczności wyłączającej ściganie (art. 17 § 1) lub danych przemawiających za warunkowym umorzeniem sąd **wyrokiem umarza postępowanie albo umarza je warunkowo**.
- W przypadku stwierdzenia okoliczności z art. 17 § 1 pkt. 1 i 2 → **sąd wydaje wyrok uniewinniający**
  - wyjątek – jeżeli sprawca był niepoczytalny **postępowanie umarza się**
- Umarzając postępowanie sąd stosuje odpowiednio art. 322 § 2 i 3, 323 § 1 i 2 oraz art. 340 § 2 i 3.
- Art. 415.
  - § 1. W razie **skazania** oskarżonego lub **warunkowego umorzenia** postępowania w wypadkach wskazanych w ustawie sąd orzeka **nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego, obowiązek naprawienia, w całości lub w części, szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę**. Nawiązki na rzecz pokrzywdzonego, obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę nie orzeka się, jeżeli roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa jest przedmiotem innego postępowania albo o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono.
  - § 2. Jeżeli orzeczony obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę albo nawiązka orzeczona na rzecz pokrzywdzonego nie pokrywają całej szkody lub nie stanowią pełnego zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, pokrzywdzony może dochodzić dodatkowych roszczeń w postępowaniu cywilnym.

Promulgacja wyroku

- Odbywa się niezwłocznie po podpisaniu wyroku, niezależnie od stawiennictwa stron, obrońców i pełnomocników (art. 419)
- Doręczenie wyroku z urzędu – wyjątkowo (art. 422)
- Art. 418
  - § 1. Po podpisaniu wyroku przewodniczący ogłasza go publicznie; w czasie ogłaszania wyroku wszyscy obecni, z wyjątkiem sądu, stoją.
  - §1a. Ogłaszając wyrok można pominąć treść zarzutów oskarżenia.
  - § 2. Zgłoszenie zdania odrębnego podaje się do wiadomości, a jeżeli członek składu orzekającego, który zgłosił zdanie odrębne, wyraził na to zgodę, także jego nazwisko.
  - § 3. Po ogłoszeniu przewodniczący lub jeden z członków składu orzekającego podaje ustnie najważniejsze powody wyroku.
- Art. 418a W wypadku wyrokowania na posiedzeniu odbywającym się z wyłączeniem jawności treść wyroku udostępnia się publicznie przez złożenie jego odpisu na okres 7 dni w sekretariacie sądu, o czym należy uczynić wzmiankę w protokole posiedzenia.
- Obecne przy ogłoszeniu wyroku strony (lub obrońców i pełnomocników) należy pouczyć o prawie, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia → art. 100 § 6

Czynności końcowe

Uzasadnienie wyroku

- Art. 422.

- § 1. W terminie zawitym 7 dni od daty ogłoszenia, a gdy ustawa przewiduje doręczenie wyroku, od daty jego doręczenia, strona, a w wypadku wyroku warunkowo umarzającego postępowanie, wydane na posiedzeniu, także pokrzywdzony, mogą złożyć wniosek o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku. Sporządzenie uzasadnienia z urzędu nie zwalnia strony oraz pokrzywdzonego od złożenia wniosku o doręczenie uzasadnienia. Wniosek składa się na piśmie.
- § 2. We wniosku należy wskazać, czy dotyczy całości wyroku czy też niektórych czynów, których popełnienie oskarżyciel zarzucił oskarżonemu, bądź też jedynie rozstrzygnięcia o karze i o innych konsekwencjach prawnych czynu. Wniosek nie pochodzący od oskarżonego powinien również wskazywać tego z oskarżonych, którego dotyczy.
- § 3. Prezes sądu odmawia przyjęcia wniosku złożonego przez osobę nieuprawnioną, po terminie lub jeżeli zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 120 § 2. Na zarządzenie przysługuje zażalenie.
- § 4. Zarządzenie, o którym mowa w § 3, może wydać również referendarz sądowy

- Art. 423

- § 1. Uzasadnienie wyroku powinno być sporządzone w ciągu 14 dni od daty złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia, a w wypadku sporządzenia uzasadnienia z urzędu - od daty ogłoszenia wyroku; w sprawie zawilej, w razie niemożności sporządzenia uzasadnienia w terminie, prezes sądu może przedłużyć ten termin na czas oznaczony.
- § 1a. W wypadku złożenia wniosku o uzasadnienie wyroku w części odnoszącej się do niektórych czynów, których popełnienie oskarżyciel zarzucił oskarżonemu, bądź też jedynie do rozstrzygnięcia o karze i o innych konsekwencjach prawnych czynu lub w części odnoszącej się do niektórych oskarżonych sąd może ograniczyć zakres uzasadnienia do tych tylko części wyroku, których wniosek dotyczy.
- § 2. Wyrok z uzasadnieniem doręcza się temu, kto złożył wniosek na podstawie art. 422. Przepis art. 100 § 7 stosuje się odpowiednio.

Co powinno zawierać uzasadnienie?

- Art. 424
  - § 1. Uzasadnienie powinno zawierać zwięźle:
    - 1) wskazanie, jakie fakty sąd uznał za udowodnione lub nieudowodnione, na jakich w tej mierze oparł się dowodach i dlaczego nie uznał dowodów przeciwnych,
    - 2) wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku.
  - § 2. W uzasadnieniu wyroku należy ponadto przytoczyć okoliczności, które sąd miał na względzie przy wymiarze kary, a zwłaszcza przy zastosowaniu nadzwyczajnego złagodzenia kary, środków zabezpieczających oraz przy innych rozstrzygnięciach zawartych w wyroku.
  - § 3. W wypadku złożenia wniosku o uzasadnienie wyroku jedynie co do rozstrzygnięcia o karze i o innych konsekwencjach prawnych czynu albo o uzasadnieniu wyroku wydanego w trybie art. 343, art. 343a lub art. 387 sąd może ograniczyć zakres uzasadnienia do wyjaśnienia podstawy prawnej tego wyroku oraz wskazanych rozstrzygnięć.

Ogólnie o możliwości zaskarżenia orzeczenia

Prawo do zaskarżenia orzeczenia– Konstytucja

- Art. 78 - Każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Wyjątki od tej zasady oraz tryb zaskarzania określa ustawa.
  - Konstytucyjna zasada kontroli
  - postulat takiego ukształtowania przez ustawodawcę procedury, by w miarę możliwości, przewidywała możliwość wniesienia środka zaskarżenia.
    - Postulat skierowany do postępowań pozasądowych. W odniesieniu do postępowania przed sądem Konstytucja wprowadza wyższy standard – art. 176 ust. 1 Konstytucji
  - Wyjątki od zaskarżenia orzeczenia powinny być oceniane z uwzględnieniem zasady proporcjonalności (art. 31 ust. 3 Konstytucji) i racjonalności ograniczenia tego uprawnienia.
- Art. 176 ust. 1 – Postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne
  - Zasada dwuinstancyjności postępowania i zarazem standard minimalny, który musi zostać spełniony.
  - Rozwinięcie konstytucyjnego prawa do sądu wynikającego z art. 45 ust. 1 Konstytucji
  - Przepis został umiejscowiony w rozdziale o sądach i dotyczy tylko spraw przekazanych ustawami do właściwości sądów, tzn. rozpoznawanych przez sądy od początku do końca → wyrok TK z dnia 8 grudnia 1998 r. (K 41/97)

ZASADA INSTANCYJNOŚCI

Zasada instancyjności jest zasadą prawnie zdefiniowaną w Konstytucji RP oraz przepisach prawa międzynarodowego.

Konstytucyjny standard dwuinstancyjności postępowania sądowego realizowany jest przez **art. 425 § 1 k.p.k.** dający uprawnienie do zainicjowania postępowania przed sądem odwoławczym w kwestii rozstrzygnięcia o przedmiocie postępowania wydanego w sądzie pierwszej instancji.

Art. 425 § 2 k.p.k. zd. pierwsze określa tzw. **zakres zaskarżenia**, tj. możliwość zaskarżenia orzeczenia w całości lub w części.

Zakres zaskarżenia orzeczenia zakreśla **granice rozpoznania sprawy**, którymi są granice zaskarżenia i podniesionych zarzutów, wskazując ramy, w jakich organ odwoławczy ma kontrolować zaskarżone orzeczenie (art. 433 § 1 k.p.k.).

Art. 425 § 3 k.p.k. wymaga wskazania tzw. **gravamen**, czyli wykazania w skardze odwoławczej, że określone rozstrzygnięcie lub ustalenie narusza prawa lub szkodzi interesom odwołującego się.

Środki zaskarżenia a środki odwoławcze

Środki zaskarżenia to przewidziane przez prawo karne procesowe środki prawne, za pomocą których zainteresowany podmiot może wzruszyć zapadłą decyzję procesową, poddając ją kontroli innego organu procesowego albo pozbawiając mocy prawnej lub też żądać kontroli innej niż decyzja czynności procesowej.

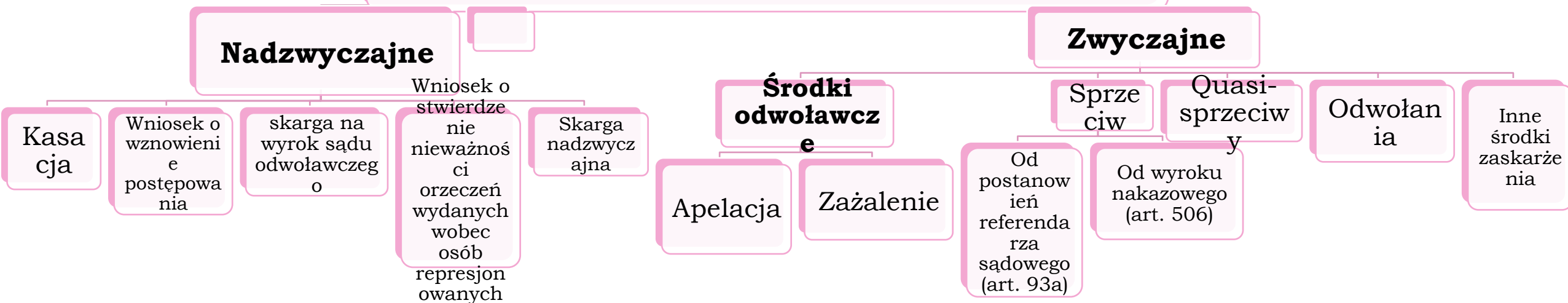
T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*,
Warszawa 2011, s.838.

Środki zaskarżenia tworzą system środków zaskarżenia:

- **zwyczajne środki zaskarżenia** → skierowane przeciwko orzeczeniom nieprawomocnym lub czynnościom niebędącym decyzjami procesowymi
- **nadzwyczajne środki zaskarżenia** → dotyczą tylko orzeczeń prawomocnych; służą korygowaniu prawomocnych orzeczeń – mają charakter kontrolny
  - nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia jest również skarga na wyrok sądu II instancji, ale w istotny sposób różni się od pozostałych nadzwyczajnych środków zaskarżenia

System środków zaskarżenia

Sprzeciw – służą od decyzji nieprawomocnych i skutkiem ich wniesienia jest skasowanie (uchylenie) wcześniej wydanej decyzji procesowej).

Quasi – sprzeciw – środki zbliżone do sprzeciwu, ale nie mają wszystkich ich cech. Decyzja, od której wniesiono *quasi – sprzeciw* nie traci swojej mocy

- Np. wniosek o przywrócenie terminu (art. 126)

Odwołanie – specyficzny środek zaskarżenia. Przysługuje od zarządzenia przewodniczącego wydanego na rozprawie do całego składu orzekającego (art. 373)

Inne środki zaskarżenia – wnioski o przeprowadzenie kontroli z urzędu np.:

- Wniosek do sądu lub prokuratora o chylenie lub zmianę środka zapobiegawczego (art. 254)

Środki odwoławcze

- Przysługują od decyzji nieprawomocnych lub innych niż decyzje czynności
- Na skutek ich wniesienia, wydana decyzja (czynność) podlega kontroli – co do zasady – przez organ inny niż ten, który wydał decyzję
- Środki odwoławcze to
  - **APELACJA**
  - **ZAŻALENIE**

Cechy środków odwoławczych

1. Skargowość
2. Dewolutywność
3. Suspensywność
4. Zakaz *reformationis in peius*

Mimo że rozdział 50 nosi nazwę „zażalenie i sprzeciw” **sprzeciw nie jest środkiem odwoławczym**. Nowelizacja k.p.k. nie wpływa zatem na podziały doktrynalne środków zaskarżenia.

Sprzeciw – poza skargowością nie ma żadnych cech środków odwoławczych.

Ważne! Skutkiem wniesienia sprzeciwu jest utrata mocy zaskarżonej decyzji procesowej.

	Apelacja	Zażalenie	Sprzeciw od postanowień i zarządzeń referendarza sądowego (93a)
Skargowość	Art. 444 - Strony - Pokrzywdzony od wyroku warunkowo umarzającego postępowanie wydanego na posiedzeniu	Osoby, których wydana decyzja bezpośrednio dotyczy Por. np.: art. 236, 302 § 1, 306	Stronom, osobie, której postanowienie bezpośrednio dotyczy
Dewolutywność	Bezwzględna dewolutywność	Względna dewolutywność	niedewolutywny
Suspensywność	Bezwzględna suspensywność	Względna suspensywność, ale art. 237 § 2, 290 § 3	Skuteczne wniesienie sprzeciwu ma skutek kasatoryjny (skasowanie decyzji procesowej)
Zakaz	Tak, ale art. 434 § 4		

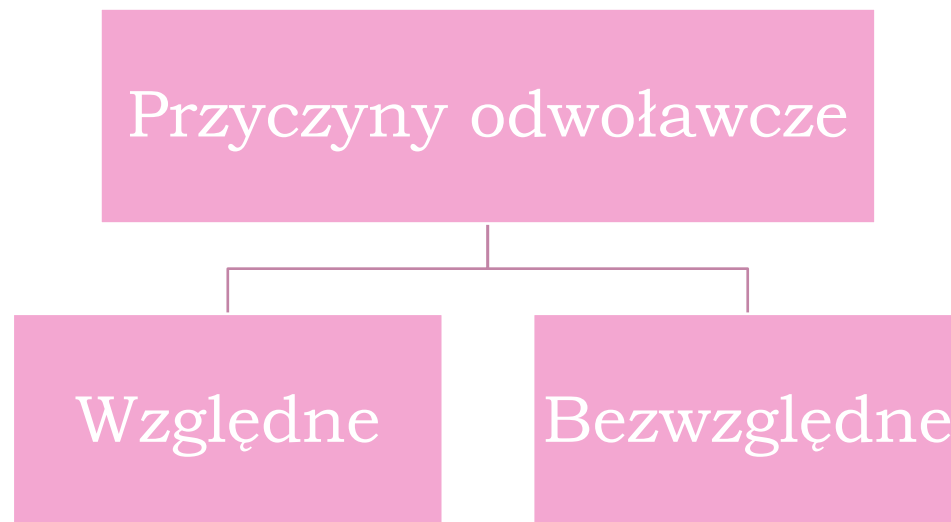
Zarzuty i przyczyny odwoławcze

- Zarzuty odwoławcze to twierdzenia stron o uchybieniach popełnionych przez sąd pierwszej instancji. Zarzuty mają zawsze odcień subiektywny, bez względu na ich odbicie w faktach.

- Obiektywizacją zarzutów odwoławczych są przyczyny odwoławcze.

Uchybienia, których stwierdzenie przez sąd (organ) odwoławczy powoduje określone konsekwencje procesowe w stosunku do zaskarżonego orzeczenia.

Przyczyny odwoławcze można traktować jako powody do uchylenia lub zmiany zaskarżonego orzeczenia.

Względne przyczyny odwoławcze - art. 438 k.p.k.

- Takie uchybienia, które mogą spowodować uchylenie lub zmianę zaskarżonego orzeczenia lub zarządzenia jedynie wtedy, gdy uchybienie to mogło mieć wpływ na jego treść.
- 1. Obraza przepisów prawa materialnego w zakresie kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu (art. 438 pkt 1 k.p.k.)**
  - 2. Obraza przepisów prawa materialnego w inny wypadku niż wskazany w pkt 1, chyba że pomimo błędnej podstawy prawnej orzeczenie odpowiada prawu (art. 438 pkt 1a k.p.k.)**
    - Błędna wykładnia przepisu, zastosowanie nieodpowiedniego przepisu lub niezastosowanie przepisu, którego zastosowanie było obowiązkowe
    - Tylko tam, gdzie przepisy prawa materialnego mówią o bezwzględnym obowiązku zastosowania określonego przepisu np. obligatoryjne nadzwyczajne złagodzenie kary z art. 60 § 3
    - **Zarzut ten można podnieść tylko wtedy, gdy orzeczenie nie odpowiada prawu!**

Względne przyczyny odwoławcze - art. 438 k.p.k.

2. **Obraza przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia**
  - Naruszenie przepisów k.p.k. czy np. przepisów EKPC jeżeli są to uchybienia, które mogły mieć wpływ na treść orzeczenia, z wyłączeniem tych wskazanych w art. 439
    1. Zaniechanie określonych nakazów wynikających z k.p.k. – nieuprzedzenie stron o możliwości zmiany kwalifikacji prawnej czynu na surowszą
    2. Działanie sprzeczne z przepisami k.p.k. – np. odczytanie oskarżonemu jego uprzednich zeznań złożonych w charakterze świadka
    3. Naruszenie przepisów dotyczących samego orzekania np. sprzeczność między treścią wyroku a jego uzasadnieniem
  - Ciekawe orzeczenie – uchwała (7) SN z dnia 28 marca 2012 r., I KZP 24/11

Względne przyczyny odwoławcze - art. 438 k.p.k.

3. Błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, **jeżeli mógł mieć wpływ na jego treść**
  - Błędu w ustaleniach faktycznych nie powinno się wskazywać łącznie z obrazą przepisów prawa materialnego. Zawsze szukamy błędu źródłowego (początkowego). Jeżeli wadliwie ustalono stan faktyczny to obraza przepisów prawa materialnego jest błędem pochodnym
  - błąd braku – nie przeprowadzono określonego dowodu
  - błąd dowolności – sąd przekroczył granice swobodnej oceny dowodów (art. 7)

Względne przyczyny odwoławcze - art. 438 k.p.k.

4. Rażąca niewspółmierność kary środka karnego, niewiązki lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego, przepadku lub innego środka

- zarzut bardzo ocenny

- Rażąca niewspółmierność kary występuje wtedy, gdy kara orzeczona nie uwzględnia w należyty sposób stopnia społecznej szkodliwości przypisywanego czynu oraz nie realizuje wystarczająco celu kary, ze szczególnym uwzględnieniem celów zapobiegawczych i wychowawczych. Pojęcie niewspółmierności rażącej oznacza znaczną, wyraźną i oczywistą, a więc niedającą się zaakceptować dysproporcję między karą wymierzoną a karą sprawiedliwą (zasłużoną). Przesłanka rażącej niewspółmierności kary jest spełniona tylko wtedy, gdy na podstawie ustalonych okoliczności sprawy, które powinny mieć decydujące znaczenie dla wymiaru kary, można przyjąć, iż zachodzi wyraźna różnica między karą wymierzoną a karą, która powinna zostać wymierzona w wyniku prawidłowego zastosowania dyrektyw wymiaru kary oraz zasad ukształtowanych przez orzecznictwo (wyrok SN z 22.10.2007 r., SNO 75/07).

Bezwzględne przyczyny odwoławcze – art. 439

- Tak istotne uchybienia, że bez względu na ich wpływ na treść orzeczenia zawsze powodują uchylenie zaskarżonego orzeczenia. Organ odwoławczy uwzględnia je poza przedmiotowymi i podmiotowymi granicami zaskarżenia i niezależnie od podniesionych zarzutów.
- Wystąpienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej zawsze skutkuje **uchyleniem** zaskarżonego orzeczenia.
- Katalog bezwzględnych przyczyn odwoławczych jest katalogiem zamkniętym, który nie podlega rozszerzającej interpretacji.
- Po uchyleniu orzeczenia z przyczyny wskazanych w art. 439 obowiązuje zakaz reformationis in peius
  - Dlatego bardzo ważne jest zaznaczenie, czy orzeczenie zaskarżamy na korzyść czy niekorzyść oskarżonego

Bezwzględne przyczyny odwoławcze – art. 439

1. w wydaniu orzeczenia brała udział osoba nieuprawniona lub niezdolna do orzekania bądź podlegająca wyłączeniu na podstawie art. 40,
2. w wydaniu orzeczenia brał udział sędzia lub sędziowie wyznaczeni z pominięciem sposobu wskazanego w art. 351, co do których nie uwzględniono wniosku o wyłączenie złożonego zgodnie z art. 40a
3. sąd był nienależycie obsadzony lub którykolwiek z jego członków nie był obecny na całej rozprawie,
4. sąd powszechny orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu szczególnego albo sąd szczególny orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu powszechnego,
5. sąd niższego rzędu orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu wyższego rzędu,
6. orzeczono karę, środek karny, środek kompensacyjny lub środek zabezpieczający nieznanne ustawie,
7. zapadło z naruszeniem zasady większości głosów lub nie zostało podpisane przez którąkolwiek z osób biorących udział w jego wydaniu,
8. zachodzi sprzeczność w treści orzeczenia, uniemożliwiająca jego wykonanie,
9. zostało wydane pomimo to, że postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało już prawomocnie zakończone,
10. zachodzi jedna z okoliczności wyłączających postępowanie, określonych w art. 17 § 1 pkt 5, 6 i 8 – 11
11. oskarżony w postępowaniu sądowym nie miał obrońcy w wypadkach określonych w art. 79 § 1 i 2 oraz art. 80 lub obrońca nie brał udziału w czynnościach, w których jego udział był obowiązkowy,
12. sprawę rozpoznano podczas nieobecności oskarżonego, którego obecność była obowiązkowa

Skuteczność wniesionego środka odwoławczego zależy od:

Omówimy osobno w odniesieniu do każdego środka odwoławczego

Dopuszczalności środka odwoławczego

Tego, czy wniosła go osoba uprawniona

Dochowania terminu (zawity)

Przestrzegania wymogów formalnych

Tego, czy nie został on cofnięty

Apelacja

Tryb wnoszenia apelacji

1. Ogłoszenie (lub doręczenie, jeżeli strona nie była obecna przy ogłoszeniu) wyroku sądu I instancji
2. Złożenie **wniosku o uzasadnienie w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia** (lub doręczenia) **wyroku**
  - Uzasadnienie wyroku to osoby dokument. Sąd I instancji co do zasady sporządza uzasadnienie jedynie na wniosek uprawnionego podmiotu. Wyjątkiem jest sporządzenie z urzędu, jeżeli zgłoszono zdanie odrębne. Niezależnie od tego, czy uzasadnienie zostało sporządzone z urzędu, strona musi złożyć wniosek o uzasadnienie
3. **Wniesienie apelacji w ciągu 14 dni od dnia doręczenia uzasadnienia**
  - Jeżeli strona wniosła apelację w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia (doręczenia) wyroku traktuje się ją jak wniosek o uzasadnienie. Sąd ma obowiązek sporządzić uzasadnienie i doręczyć je stronie. Strona może po doręczeniu wyroku z uzasadnieniem w terminie 14 dni wnieść nową apelację lub uzupełnić wcześniej złożoną. Jeżeli nie wniesie lub nie poprawi wcześniej złożonego środka odwoławczego, apelacja i tak zostanie rozpoznana.

Zażalenie i sprzeciw

SPRZECIW NIE JEST ŚRODKIEM ODWOŁAWCZYM!!!

Zażalenie jako środek odwoławczy

- Zażalenie jest środkiem odwoławczym, który służy **do kontroli innych niż wyroku decyzji procesowych**, niektórych czynności niebędących decyzjami lub bezczynność organów postępowania
- Cechy zażalenia:
  - Skargowość - art. 459 § 3. Zażalenie przysługuje stronom, a także osobie, której postanowienie bezpośrednio dotyczy, chyba że ustawa stanowi inaczej.
  - Względna dewolutywność
    - art. 463 § 1 Sąd, na którego postanowienie złożono zażalenie, **może je uwzględnić, jeżeli orzeka w tym samym składzie**, w którym wydał zaskarżone postanowienie; w innych wypadkach prezes sądu przekazuje zażalenie niezwłocznie, wraz z aktami lub niezbędnymi odpisami z akt sprawy, sądowi powołanemu do rozpoznania zażalenia.
    - UWAGA – zażalenie jest bezwzględnie dewolutywne jeżeli skład sądu I instancji, który miał je uwzględnić, uległ zmianie. Chodzi o **ten sam** skład sądu, czyli te same osoby, które wydały zaskarżone postanowienie lub zarządzenie.
    - Szczególny wyjątek od dewolutywności – tzw. instancja pozioma
  - Względna suspensywność – art. 462
    - Wyjątek – wniesienie zażalenia wstrzymuje wykonanie zaskarżonego postanowienia m.in. w przypadkach wskazanych w: art. 237 § 2, 290 § 3
    - Art. 462 § 1 - sąd może wstrzymać wykonanie zaskarżonego postanowienia
- Zakaz reformationis in peius

Zażalenie jako środek odwoławczy

Zażalenie służy na:

1. Postanowienia zamykające drogę do wydania wyroku, chyba że ustawa stanowi inaczej (art. 459 § 1)
2. Wszelkie postanowienia co do środka zabezpieczającego (art. 459 § 2)
3. Postanowienia sądu, prokuratora i prowadzącego śledztwo lub dochodzenie w wypadkach przewidzianych w ustawie (art. 459 § 2)
4. Zarządzenia odpowiadające podobnym wymogom, tj. zamykające drogę do wydania wyroku, dotyczące środka zabezpieczającego lub zaskarżalne z mocy przepisów szczególnych (art. 466 § 1)
5. Zachowania organów procesowych niebędące decyzjami
  - Czynności w postępowaniu przygotowawczym
  - Zatrzymanie
  - Bezczynność organu prowadzącego postępowanie

Tryb wnoszenia zażalenia

1. Zażalenie wnosi się do sądu (lub prokuratora jeżeli to on wydał zaskarżoną decyzję), w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia lub doręczenia (jeżeli ustawa nakazuje doręczenie) postanowienia lub zarządzenia za pośrednictwem organu, który wydał zaskarżoną decyzję.
2. Sąd może uwzględnić zażalenie, orzekając w tym samym składzie. Jeżeli nie jest możliwe odtworzenie tego samego składu osobowego albo nie przychylił się on do zażalenia, przekazuje je niezwłocznie wraz z aktami sprawy sądowi powołanemu do rozpoznania sprawy.

Zgodnie z art. 465 § 1 przepisy dotyczące zażaleń na postanowienia sądu stosuje się odpowiednio do zażaleń na postanowienia prokuratora i prowadzącego postępowanie przygotowawcze, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Tryb wnoszenia zażalenia

7 dni na sporządzenie zażalenia i
wniesienie go do odpowiedniego
organu

Ogłoszenie lub
doręczenie
postanowienia

Kontrola formalna
zażalenia (art.
429)

Niespełnienie wymogów
formalnych – odmowa
przyjęcia zażalenia
Zarządzenie zaskarżalne

Zażalenie spełnia wymogi
formalne – przyjęcie
zażalenia do rozpoznania

Kontrola formalna
(art. 430)

Przekazanie niezwłocznie
zażalenia wraz z aktami
sprawy do sądu (lub innego
organu)

Organ nie
przychyla się do
zażalenia

Organ uwzględnia
zażalenie

Negatywny wynik –
zażalenie pozostawia
się bez rozpoznania

Jeżeli zażalenie spełnia
warunki formalne –
przyjęcie do
rozpoznania

1. Przekazanie niezwłocznie zażalenia wraz z aktami sprawy do sądu (lub innego organu)
2. Kontrola przed organem odwoławczym

Organy rozpatrujące zażalenie

- 1. Sąd – w stosunku do postanowień sądowych i zarządzeń prezesa sądu**
  - Zasada – sąd II instancji
  - Wyjątek – tzw. instancja pozioma, czyli inny skład tego samego sądu; np.:
    - Art. 75 § 3, art. 254 § 3, art. 263 § 5, art. 376 § 1, art. 382, 426 § 3
- 2. Sąd – w stosunku do postanowień prokuratora**
  - Art. 465 § 2, art. 240, art. 252 § 2, art. 290 § 2, art. 306 § 1 i 1a, art. 330 § 1
- 3. Sąd – na zatrzymanie osoby podejrzanej**
- 4. Prokurator nadrzędny** – w stosunku do postanowień wydanych przez prokuratora, chyba że rozpoznaje je sąd
- 5. Prokurator sprawujący nadzór nad postępowaniem przygotowawczym** – w stosunku do postanowień wydanych przez prowadzącego to postępowanie jeżeli nie jest nim prokurator

Sprzeciw

- art. 93a § 3. Od postanowień i zarządzeń wydanych przez referendarza sądowego może być wniesiony sprzeciw. Sprzeciw przysługuje stronom, a także osobie, której postanowienie bezpośrednio dotyczy, chyba że ustawa stanowi inaczej. W razie wniesienia sprzeciwu postanowienie lub zarządzenie traci moc.
- Ustawodawca zdecydował się włączyć sprzeciw od orzeczeń wydawanych przez referendarza sądowego do działu o postępowaniu odwoławczym, chociaż ten **środek zaskarżenia nie posiada** (poza skargowością) **cech środka odwoławczego** tzn. dewolutywności, suspensywności i zakazu reformationis in peius. Rozwiązanie to nie wydaje się racjonalne – w ramach środków odwoławczych został unormowany środek zaskarżenia niebędący środkiem odwoławczym. Por.: następny slajd i opinia prof. Grzegorzcyka o wprowadzonych zmianach.
- **Wniesienie sprzeciwu powoduje utratę mocy prawnej postanowienia lub zarządzenia wydanego przez referendarza sądowego, co powoduje konieczność wydania odpowiedniej decyzji przez sąd.** Sprzeciw służyć ma stronom, a także osobie, której zaskarżane rozstrzygnięcie bezpośrednio dotyczy, chyba że ustawa stanowi inaczej (§ 3 zdanie drugie). O przyjęciu sprzeciwu decyduje prezes sądu, który może odmówić jego przyjęcia, jeżeli wystąpiono z nim po terminie albo pochodzi on od osoby nieuprawnionej (§ 4). Sprzeciw składa się w takim samym trybie jak zażalenie (nowy art. 460 § 1).

INNE ZWYCZAJNE ŚRODKI ZASKARŻENIA

- *Quasi-sprzeciw*, np. art. 126 k.p.k.
- Odwołanie (art. 373 k.p.k.)
- Wniosek o uruchomienie kontroli z urzędu (ogólna podstawa – art. 9 § 2 k.p.k.)

